

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהעלותך תשפ"ד

היזהרו בכבוד החכמים

תוכן

- א' - זהירות בכבודו של יהודי / א
- ב' - זהירות בכבודו של תלמיד חכם / ג
- ג' - זהירות בכבודם של המובחרים שבעם / ה

עבירה קלה

אלא שהדברים טעונים ביאור, שהרי לכאורה, בכל עבירה שאדם עובר ח"ו, הוא למעשה מצהיר: "מי אָדוֹן לְנוּ? כל עוון הוא מרידה בהשי"ת; במה התייחד א"כ חטא הלשון ביחס לנקודה זו?

והתשובה היא, שלחטוא באיברי הגוף - זו לא משימה קלה. לדוגמא, אדם שרוצה להגביה את רגלו ולבעוט בחבירו, זו משימה רצינית. הירך שלו שוקלת כ-15, אולי 20 ק"ג, ולכן לפני שהוא מרים את הרגל, הוא שוקל את העניין; ובינתיים הוא נזכר שיש בורא עולם, ושהוא לא ישמח אם אני אבעט ביהודי אחר. כך שבכל הנוגע לרגל, זה לא כל כך קשה לזכור את השי"ת. ולכן, אף שיהיו כשלונות גם בשאר הגוף, ובאותם מקרים אכן האדם מתעלם מהשי"ת, מכל מקום מטבע הדברים מכשולים אלה יהיו מעטים יותר, ולא ייהפכו להרגל.

אבל כשמגיע הזמן להפעיל את הלשון, כאן כבר המשא אינו כבד כל כך, ולמעשה, לא נדרשת לכך מחשבה כלל וכלל, ולכן הלשון תמיד עסוקה. וכאן טמונה המפלה הגדולה. בכל הנוגע לדיבור, האדם מרגיש חסר מעצורים. נמצא אפוא שמי שמצליף בלשונו, הוא מתעלם מהקב"ה בשעת מעשה פעם אחר פעם - באופן מתמיד.

למרות שאף שאף אחד אינו מושלם, הרי שכאשר אדם נוהג כך פעם אחר פעם, הוא בעצם מרגיל את עצמו למבט הזה, ומי שמרגיל את עצמו שוב ושוב לאיזה ענין - מצליח. לא עובר זמן רב, והאיש הזה כבר מפתח תפיסה לפיה בכל הנוגע ללשון, "מי אָדוֹן לְנוּ?" - הוא אדם חופשי. אדם שאינו זהיר בלשונו, ומדבר סרה על אחרים בכל עת, מתרגל במשך כל חייו, יום אחרי יום, לחיות את התפיסה לפיה ה' אינו הקובע.

א' - זהירות בכבודו של יהודי

מישהו שומע אותנו

בפרשת השבוע, התורה מספרת כיצד מרים ואהרן דיברו אודות משה רבינו. "וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁהָ - היתה להם טענה מסוימת כלפי אחיהם, והם דיברו על כך בינם לבין עצמם.

אלא שזה לא היה רק בינם לבין עצמם, כי היה עוד מישהו ששמע את דבריהם. אמנם זה לא הנושא שלי היום, אבל זהו הדבר הראשון שעליו צריך לחשוב כאשר אנו קוראים את הפרשה הזו - שאין כלל מציאות של "אף אחד לא שומע אותנו" כשמדובר בקב"ה. הוא שומע! כלומר, אם אתה פותח את הפה ומדבר בגנותו של יהודי אחר, ברגע זה שכחת את היסוד החשוב ביותר של התורה הקדושה, והיא - הכרה מוחשית בה'. אדם שמצליף בלשונו נגד יהודים אחרים, רומס את השקפת התורה הזו - שהקב"ה קיים, וכי הוא רואה ושומע הכל.

אל תחשבו שאני הקטן המצאתי את הרעיון הזה. כך אומרים לנו חז"ל (ערכין טו, ב), שזהו מהותו של איסור לשון הרע: "כל המספר לשון הרע, כאילו כופר בעיקר". הגמרא לומדת את זה מהפסוק (תהילים יב, ה): "אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבֵּיר" - יש הרבה אנשים שמנסים להתנגקם מבני אדם שעליהם הם כועסים, באמצעות לשון הרע. "שִׁפְתֵינוּ אֶתְנוּ" - אנחנו ננצח באמצעות הלשון שלנו! "מי אָדוֹן לְנוּ?" - מי שולט עלינו. הוי אומר, מי שמדבר לשון הרע, מכחיש את העיקר הגדול של מציאות ה'.

גדול של המדינה וראיתי את הראש שהיה רוכב על סוס חשוב מאוד, והיו עמו כל גדולי אותו המקום, וראה הראש תינוקות אחת בת ישראל מוכת שחין ומושלכת באשפה. כיון שראה אותה הראש מיד ירד מן הסוס והשתחוה לה. מיד כעסו עליו כל השרים הגדולים, ואמרו לו: לזאת הבזויה אתה משתחוה? מיד אמר להם: אל ירע בעיניכם, שכל גדולי מלכות של העובדי כוכבים מכחישי התורה עתידים להשתחוות להם". ואז מביא המלך את הפסוק הבא מספר ישעיה (מט, ז): "כֹּה אָמַר ה' גֹּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁוֹ" - ה', גואלם וקדושם של עם ישראל, אמר כך: "לְבַזָּה נִפְשׁוּ" - העם היהודי, זה שהעולם מבזה אותו, "לְמַתְעֵב גּוֹי" - הגוי שכולם מתעבים, "לְעֵבֵד מִשְׁלָיִם" - אומה של עבדים, שכולם מושלים בה, "מְלָכִים יִרְאוּ וְקָמוּ" - מלכים יקומו לכבודכם, "שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲוּוּ" - הנסיכים יפלו אפים ארצה בפניכם, "לְמַעַן ה' אֲשֶׁר נֶאֱמָן קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרְךָ" - בגלל ה' שבחר בכם. כלומר, עם ישראל הוא עם מרומם ונישא מעבר לכל דמיון, כי ה' בחר בהם. "ולכן", אמר המלך הנבון. "כל יהודי - אפילו ילדה קטנה ששוכבת על גבי ערמה של אשפה - ראוי לכבוד גדול וליחס המלכותי ביותר".

גלימה של בני מלכים

והנה, בין אם הסיפור הזה אכן אירע במציאות ובין אם הוא נאמר כמשל בלבד, אין בכך כל הבדל עבורנו. מה שחשוב הוא היסוד, ההשקפה שאיתה אנחנו אמורים לצאת מהסיפור הזה. אם אנחנו רוצים לדעת איך אמורים לחשוב על יהודים אחרים, טוב נעשה אם נקרא את הפסוקים הללו, נחשוב היטב על מה שכתוב בהם, וננצור את המבט הזה בשכלנו תמיד - אחרת, אנחנו הולכים בחושך.

אך האמת היא שלא צריך להגיע עד ישעיה הנביא ליסוד הזה - בחומש עצמו הקב"ה הכריז: "בְּנִיִּים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים יד, א). בנים של הקב"ה?! איזה כינוי מופלא ובלתי נתפס! הוא מלך מלכי המלכים ואנחנו בניו - נסיכיו ונסיכותיו!

זהו מושג כביר! עמיתך היהודי הוא בן של מלך. אתה לא חושב כך? טוב שבאת לכאן. הגיע הזמן ליישר קו עם מחשבת התורה. לא משנה אילו טיעונים יהיו לך נגד היסוד הזה, זה מה שהתורה אומרת לנו. אנחנו ניצבים כעת בפני ההצהרה הגדולה הזו - הקב"ה פרש על כתפיו של העם היהודי אדרת של מלוכה!

בני מלכים הם

הסכיתו ושמעו את הדברים שאמר רבי עקיבא במסכת בבא מציעא (קיג, ב) אודות נידון הלכתי שהגיע לפתחו. איש אחד, בעל-חוב שלא היה באפשרותו לשלם את חובו,

הדרך היחידה להינצל מכך היא על ידי התרגלות הפוכה. זהו גודל מעלתה של שמירת הלשון. אכשר דרא, וכיום יהודים כבר יודעים עד כמה חשוב ונחוץ להיזהר מאיסור לשון הרע. זהו אחד ההישגים הגדולים של החפץ חיים זיע"א. יש מי שהדפיס סטיקרים להדבקה על מכשיר הטלפון, שנושאים את הכיתוב: "נצור לשונך מרע".

זהו רעיון טוב מאוד, כי הטלפון הוא מכשיר מסוכן שנדרשת לו תווית אזהרה: 'השתמש בזהירות!' בדומה לאזהרות שניתן למצוא על גבי תרופות מסוכנות, כך גם לטלפון נדרשת תוויה אזהרה כזו. עלינו להכיר טובה אפוא לחפץ חיים על מה שעשה עבורנו - הוא עורר את המודעות לעבירה זו, ובימינו, מבחינה מסוימת, הזהירות מאיסור לשון הרע הפך לדבר נפוץ.

אבל כעת אנחנו לומדים שיש כאן הרבה מעבר לכך. אדם שנזהר מאיסור לשון הרע, מרגיל את עצמו לאמונה. זהו ההישג הגדול של מי שנזהר לא לדבר לשון הרע אף פעם - אתה מרגיל את עצמך כל הזמן לאמונה!

שני עיקרים גדולים

נניח ויש לך חשק גדול לדבר עכשיו דיבורים אסורים, אבל אתה מתגבר על עצמך על ידי שאתה מזכיר לעצמך שאתה נמצא בנוכחותו של בורא היקום. "מי אני בכלל?" אתה אומר לעצמך, רגע לפני שאתה פותח את הפה ויורה צרור של דיבורים אסורים. "אני לא יותר מאוויר. ה' הוא המציאות האמיתית, והוא אסר עלי לומר את הדברים הללו. והוא מקשיב לי ברגע זה ממש". הפלא ופלא! ברגע זה הפכת למאמין! וכשאתה מחנך את עצמך לעשות כך לעתים קרובות יותר, אתה רוכש עוד ועוד אמונה. באמצעות התרגלות לענין הזה, אתה קונה השגה מוחשית של השי"ת.

אבל זו רק ההתחלה. צריך להאריך עוד בזה, אבל לא נעשה זאת עכשיו, כי זה לא הנושא שלנו כעת. היום נעסוק ביסוד השני בהשקפת היהדות שמחמתו הזהירה אותנו התורה מפני דיבור לשון הרע. נכון, היסוד הראשון והבסיסי ביותר של השקפתנו היא האמונה בבורא יתברך; אולם היסוד השני שבא בעקבות היסוד הראשון הוא מעלתם המיוחדת של אומתנו של בורא העולם, **כלומר - חשיבותו של כל יהודי ויהודי**. מי שפותח את פיו ומדבר סרה על יהודי אחר, לא רק שהוא רומס את היסוד הגדול של אמונה בה', אלא הוא אף רומס את היסוד הגדול של גדולתו של כל יהודי.

הנסיכה בערמת האשפה

בספר תנא דבי אליהו (סדר אליהו זוטא פרק טו) מובא המעשה הבא: "אמר ר' יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בכרך

בקרבתנו את השקפותיה ודעותיה. עלינו להטות אוזן לערכים ולמושגים שהתורה מנסה ללמד אותנו, ולשאוף לקנותם בדעתנו. משכך, עלינו לחשב מחדש את המבט שלנו כלפי כל יהודי. התורה הקדושה מקנה לנו מושגים חדשים לחלוטין, ומאירה באור חדש לגמרי את מעלתו של כל יהודי, ואת הכבוד והגדולה שהוא ראוי להם, ושמצופה מאיתנו לרכוש כלפיו.

ב' - זהירות בכבודו של תלמיד חכם

זכרון עולמים

וכעת אנו שבים למרים הנביאה. הנה, אין ספק שמרים לא התכוונה לגנות את משה - הלא הוא היה אחיה האהוב! כולנו זוכרים את חלקה המכריע בהצלת חייו בהיותו תינוק רך לימים. היא זו שעמדה על שפת היאור לדעה מה יעשה לו. אין כל ספק שלמרים לא היו שום כוונות זדוניות כנגד אחיה. אולם היות והיא שכחה, לרגע קט, את גודל הזהירות הנדרשת כלפי כבודו של כל יהודי, ודיברה בגנותו של אחיה, הפכה מרים לדוגמא הנצחית של איסור לשון הרע.

העונש שבו נענשה מרים - ללקות צרעת ולהיות מורחקת ממחנה ישראל - לא הגיע לה מצד מעשיה; עונש זה ניתן לה כביטוי נצחי של גודל העוון של לשון הרע.

והנה, על אף שכל זה נכון, נראה לי שיש לנו הזכות לשאול כאן שאלה: במה מתייחד סיפורו של מרים יותר מכל מקרה אחר של לשון הרע? וזה לא רק כאן. התורה מצווה עלינו: "זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם" (דברים כד, ט) - יש שמזכירים זאת בכל יום לאחר תפילת שחרית - כלומר, למרות שעוון לשון הרע נאסר בתורה בלאו מיוחד, התורה רוצה שנזכור את הסיפור הזה. סיפורו של מרים שדיברה בגנותו של משה רבינו, הוא זה שנבחר לשמש כדוגמא שתלמד אותנו לנצור את לשוננו. במה מתייחד מקרה זה?

בין נסיך לנסיך הכתר

התשובה היא, שיש כאן לימוד אחר עבורנו, מלבד גודל העוון של דיבור בגנותו של יהודי, והוא, שיש יהודים ויש יהודים - וזה כן משנה על מי מדברים! כמובן שאסור לדבר סרה כלפי אף יהודי - "לֹא תִלְךָ רֶכֶל בְּעַמִּיךָ" (ויקרא יט, טז) פירושו שאסור לאדם להצליף בלשונו כלפי אף יהודי, גם היהודי הפשוט ביותר, כי גם היהודי הפשוט ביותר אינו פשוט כלל וכלל. הוא יקר יותר מכל דבר אחר בתבל.

נראה מתהלך כשהוא עוטה גלימה מפוארת ויוקרתית במיוחד, בגד שעולה הון תועפות. הגיע אפוא הנושה אל בית הדין וטען שאין זה מן הראוי שאיש זה יתהלך כאחד המלכים אשר בארץ, בעוד שאין לו במה לשלם את חובו. למרות שההלכה קובעת שאין לגבות מהלווה את בגדיו, היתכן שנניח לו לעטות בגד יקר כל כך?! לכאורה נראה כי זה מוגזם.

ואכן, בברייתא מובאת דעה אחת שיש לקחת ממנו את הגלימה ולמכור אותה וחלק מהכסף ישמש לתשלום חובותיו, ועם השאר נקנה עבורו בגד הראוי למעמדו. כך מסתבר; כמובן שלא נשאיר אותו בעירום ובחוסר כל, אבל מדוע שילבש בגד מלוכה?

אולם כאן מגיע רבי עקיבא ואומר: "לא ולא! אין לקחת ממנו את הגלימה!" ומדוע? כי "כל בני ישראל בני מלכים הם" - כל יהודי הוא מלך, והוא זכאי לעטות גלימה מלכותית. כל יהודי ראוי לכך, כי זהו מעמדו, זוהי זכותו.

חשוב להדגיש שאיננו מדברים כעת מצד ההלכה. למעשה, יתכן ואנחנו פוסקים כדעת החולקים על רבי עקיבא, כי כדי להיות בן של מלך צריך לשלם חובות. אדם שאינו מחזיר חובות בוודאי אינו נוהג בצורה מלכותית. אך מה שחשוב עבורנו הוא היסוד שרבי עקיבא מלמד אותנו - שיהודי ראוי ללבוש בגד מלכותי. איזה יהודי? "כל ישראל". כל יהודי. זאת אומרת שכולנו - אנשים ונשים, נערים ונערות - בני ובנות מלכים. אנחנו דוכסים וברונים ורוזנים, ועוד הרבה יותר מכך.

הרבה מעבר למילים

אני מבין שחלק מכם חושבים שאלו מילים בעלמא; אתם בטוחים שאני אומר את זה כדי לתת לכם חיזוק. אבל לא; מה שאני אומר לכם כעת זו האמת הפשוטה. זהו רעיון כביר, ועלינו להתרומם אליו. עלינו לרומם את שכלנו למושג הזה, להעריך ולהפנים שלכל יהודי - גם העני והשפל ביותר - ראוי בגד של מלכים! מגיע לו כתר מלוכה! מגיעה לו גלימת פרווה! מגיעים לו כל עיטורי הכבוד והמלוכה! לכל יהודי ויהודי! כך התורה מצפה מאיתנו להתייחס לכל יהודי!

עלינו לנהוג ביראת כבוד כלפי כל יהודי. כפי שאותו מלך שעליו מסופר בתנא דבי אליהו ירד מסוסו והשתחוה לילדה יהודיה קטנה ששיחקה בערמה של אשפה, כך מוטל עלינו להתייחס לכל יהודי, ולהשתחוות ביראת כבוד לכל בן של מלך, קטן כגדול!

זהו רעיון נפלא שמוטל עלינו להתחיל להחזיר אל תוך תודענו. אי אפשר להישאר עם ההשקפות והמושגים שיש לנו בראש. כשאנחנו לומדים תורה, עלינו לנסות ולהשריש

זהירות: סכנת התחשמלות!

מה אירע שם? הפסוק מספר את הדברים שדיברו מרים ואהרן: "וַיֹּאמְרוּ הֲרֵק אֶךְ בְּמִשְׁה דְּבַר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דְבַר" (במדבר יב, ב), ומסביר רש"י שהם היו מוטרדים מהעובדה שמשה רבינו פרש מציפורה אשתו, מאז שהחל הקב"ה לדבר אליו. הם ראו במעשה הזה הנהגה בלתי ראויה של משה כלפי ציפורה, ולכן טענו: "מדוע משה אחינו נקט במהלך כל כך קיצוני? רק בגלל שהקב"ה מדבר אליו? הלא גם עמנו ה' מדבר, ואנחנו ממשיכים לחיות חיי נישואין ככל האדם!"

אוי ווי! לדבר נגד משה רבינו? כמוכן שהיתה למרים סיבה מדוע עשתה כן. היא סברה שדבריה מוצדקים, כאשר דיברה נגד עוולה שלדעתה נעשתה לציפורה אשת משה. אולם היא טעתה טעות נוראית. כי תהיה ההצדקה אשר תהיה, כשנוגעים בחוט חשוף - זו סכנה.

זה מה שסיפורה של מרים בא ללמד אותנו - ככל שסיפור בגנותו של כל אדם מישראל הוא עוון נורא, הרי שכאשר הלשון הרע נאמר על אדם גדול, הוא גרוע בהרבה. אותו רגש ממש, כאשר מבטאים אותו במקום הלא נכון, הוא בעל השלכות חמורות בהרבה, כי אדם גדול הוא גדול הרבה יותר מכפי שאתם סבורים. עד כמה שהיהודי הפשוט הוא בן מלך, עד כמה שהוא מרומם, הרי שהתלמיד חכם הוא מרומם פי אלף.

ספר תורה חי

אלא שאנחנו בבעיה. עד כמה שאין לנו מבט נכון כלפי יהודים, כל שכן וכל שכן שאין לנו מבט נכון כלפי צדיקים, כלפי תלמידי חכמים. היודעים אתם מה ארע במדבר? סלחו לי על המילים, אבל כשיהודי במדבר הביט במשה, הוא ראה לפניו בן אדם.

עלינו לזכור שמשה רבינו לא היה ספר תורה. הוא היה בן אדם. היו לו הבעות פנים. היה לו קול בעל טון מסוים. היו לו את כל התכונות האנושיות שצריכות להימצא במין האנושי. הוא היה אדם. הוא היה האדם השלם, אבל הוא היה בן אנוש. והעובדה שהיו לו פנים ואף ושתי עיניים ואוזניים, ושגופו, על כל מערכתיו, תפקד כמו גוף של בן אדם, היוותה ניסיון גדול ביותר עבור העם כולו. "אני בן אדם והוא בן אדם. אני יהודי והוא יהודי".

חז"ל מלמדים אותנו כי היו אנשים במדבר שהביטו במשה רבינו ואמרו - קשה לנו לחזור על הדברים, אולם כדי ללמוד ולהבין, אנחנו נחזור על המילים - הם הביטו אחרי משה ואמרו: "כמה עבים שוקיו!"

אבל זהו רק תחילת הסיפור, זה רק היסוד המוצק של איסור זה, אולם פרשה זו מלמדת אותנו שיש חילוק בין המספר לשון הרע על סתם יהודי, לבין מי שמדבר על יהודי מסוג מסוים. הבה ננסה להבין ענין זה.

יש פסוק שכולם אומרים בתפילת השבת - אם אתם מגיעים לבית הכנסת מספיק מוקדם בשבת בבוקר, אתם אומרים: "וְשִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשְׁמוּ" (תהילים לד, כב). נשמע מוכר? תבואו קצת יותר מוקדם ותגידו את זה כל שבוע. "שִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשְׁמוּ" - מי ששונא אדם צדיק ומדבר נגדו סרה, אשמתו גדולה.

האם הכוונה שמי שמדבר בגנותו של אדם שאינו צדיק כל כך, אין בו אשמה? בוודאי שלא! בהחלט יש בו אשמה! מי שפותח את פיו כנגד יהודי שומר תורה ומצוות, פותח את פיו כנגד נסיך של השי"ת. בוודאי ובוודאי שהוא ימצא אשם. אבל אכן, יש הבדל! וזה מה שסיפורה של מרים מלמד אותנו. אסור לדבר בגנותו של אף יהודי, אבל מי שטעה ודיבר נגד האדם הלא נכון, הרי שזוהי טעות הרבה יותר רצינית.

סופו של דואג

אתם זוכרים מה ארע לדואג האדומי? דואג היה אדם חשוב, אבל הוא קינא בדוד המלך. כבר בצעירותו של דוד דואג קינא בו, והתפתחה בקרבו איבה כלפי דוד. ואז, יום אחד הוא סיפר לשאול המלך לשון הרע על דוד. וכאן הגיעה מפלתו!

אילו דואג היה חש איבה כלפי מנקה המדרגות של הבנין בו הוא התגורר, גם זה לא היה בסדר, אבל זה לא היה הורס אותו. אך הוא הפך לאויבו של צדיק! אויבו של בחיר ה'! ובגלל איבה זו, התקיים בדואג "וְשִׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשְׁמוּ", ולכן הוא איבד את חלקו לעולם הבא (סנהדרין קי, ב).

מה שאתם שומעים כעת הוא יסוד חשוב. לא כדאי לריב עם אף אחד, אבל אם אתם כן מתכוונים לריב עם מישהו, כדאי שתבחר אחד כזה שהוא לא הצדיק הגדול ביותר. כי אותם רגשות, כשהם מופנים כלפי הצדיק, יש להם השלכות גדולות בהרבה. אותה רמה של איבה, אותה כמות של לשון הרע, ועדיין, כשזה מופנה כלפי צדיק עליון, זה דבר גרוע בהרבה.

ולכן, כאשר התורה רוצה ללמדנו על חומרתו של עוון לשון הרע, היא בחרה בדוקא את סיפורה של מרים. כי היות ומשה רבינו היה האיש הגדול ביותר על פני תבל, נמצא שדיבורה של מרים בגנותו היה הדיבור החמור ביותר.

התורה בתואר "משה". "משה, שפיר קאמרת" - "משה, אתה אומר טוב" - כך היה אומר תלמיד חכם לחבירו כאשר אמר דבר חכמה. המשמעות של "משה, שפיר קאמרת" היא, שהצדיקים ותלמידי החכמים שבדורנו נקראים "משה", כי זו הצורה שבה אנחנו מחויבים להתייחס אליהם.

זה כן כמו פעם

אני יודע שאנחנו חיים בעולם של קלות ראש, ויש לאנשים נטיה לומר שהיום זה לא כמו פעם, וכי תלמידי החכמים שבימינו אינם דומים לתלמידי החכמים שהיו בעבר. זה מה שאמרו אחרי פטירתו של משה רבינו, כשראו כולם שיהושע מילא את מקומו (ראה בבא בתרא עה, א). כמה מזקני הדור שהביטו ביהושע, אמרו: "אוי, מה היה לנו! איבדנו את משה רבינו הגדול. מהו יהושע ביחס למשה רבינו?!"

"לא ולא!" אמר הקב"ה, "בשום פנים ואופן לא! כְּאַשְׁרֵי הֵייתִי עִם מֹשֶׁה, כִּךְ אֵהִיָּה עִם יְהוֹשֻׁעַ". וזה משמש דוגמא עבורנו לכל הדורות. במדבר, מי שדיבר נגד משה רבינו - נענש. מרים נענשה בחומרה; קורח נענש בחומרה רבה בהרבה - כדי ללמד אותנו: תחרישו! אל תפתחו את הפה! אני חייב לומר לכם שאני בכלל לא מסכים עם הגישה של לזלזל ב'גדול' של השני. אני חולק על הגישה הזו מכל וכל. צדיקים ותלמידי חכמים יכולים להיות כאן ויכולים להיות גם שם, ועלינו לכבד ולהעריך את כולם. כל אחד חושב שהגדול שלו הוא צדיק הדור, ואצלי אין כל ספק שכולם צודקים. הגדול שלך לא חייב להיות הגדול היחיד. וגם אם יש מחלוקת ביניהם; אכן, יתכן ויש מחלוקת ביניהם, אבל אנחנו צריכים להישאר מחוץ לתמונה. אל תפתחו את הפה! אף פעם! חס ושלום! זה אש! זה גרוע יותר מאש! אסור לנו לומר מילה. מילה לא! אם יש סכסוכים בין שני גדולים זה לא העסק שלנו.

כבוד ורק כבוד

הדבר החכם ביותר הוא לא לומר מילה, ולרכוש דרך ארץ מופלגת וכבוד עצום לכל מי שמחזיקים ממנו. ואם יש ויכוח בין אי מי מהם, אז אנחנו צריכים לשמור על שתיקה ולהחזיק משניהם. זו הדרך שבה עלינו לנהוג. לפתוח את הפה זה אש של גיהנם. טעות טרגית היא להתערב בדברים הללו. זה כל כך טיפשי; כל כך טיפשי! תחרישו - הטוב ביותר הוא לשמור על שתיקה.

אתם יכולים להיות סמוכים ובטוחים שמרים ידעה את כל מה שאנחנו יודעים, והרבה יותר. אין כל ספק בכך. והיו לה סיבות; היתה לה סיבה יותר טובה משלכם לדבר. ומה

הניסיון הגדול

וכנראה שאם כך אמרו, אכן כך היה. מה אתם חושבים, שהיו למשה כנפים מתחת לקפוטה? אילו הדבר היה כן, הניסיון היה קטן בהרבה. אילו הוא אכן היה מלאך בעל כנפים, שלא הלך כאחד האדם אלא התעופף בכנפיו, היה הרבה יותר קל לכולם להעריך אותו כראוי. אבל מה לעשות, משה היה בן אדם, ולבן אדם יש שוקיים. אחרת, איך הוא בדיוק אמור ללכת?

זהו הניסיון: מה אתה רואה כשאתה מביט במשה? את השוקיים שלו? זה כמו ילד קטן. ילד קטן מסתכל על אדם ורואה שוקיים. הוא אינו מסוגל להבין שמחציו ומעלה הוא גבוה יותר מכל אדם אחר על פני האדמה. שכל קטנוני אינו מסוגל להבין את הדבר הזה, כי כל מה שהוא רואה זה גוף. כל עוד השוקיים נמצאות שם, הן מסמאות את עיניהם של בני אדם.

אשר על כן, עד כמה שנדרשים אנו להתרגל לרעיון שכל יהודי הוא גדול בהרבה מכפי שנראה לנו - הוא לא סתם בן אדם, הוא בן מלוכה, והוא ראוי לכבוד הגדול ביותר - קשה עוד יותר להעריך את גדולתו של התלמיד חכם. כל מה שנאמר - זה לא מספיק. וזו סכנה עצומה, כי אינו דומה מי שנוהג בחוסר כבוד כלפי משה רבינו למי שנוהג בחוסר כבוד כלפי כל יהודי אחר; התנהגות כזו היא טעות חיוו.

לכן נבחרה מרים, ללמד אותנו את הלקח הזה. אל תדברו בגנותו של אף יהודי! כל יהודי הוא בן של מלך, והוא ראוי לכבוד הגדול ביותר. ובוודאי ובוודאי - ועוד מאה בפעמים בוודאי - שנדרשת מאיתנו זהירות בכל הנוגע למובחרים שבעם.

ג' - זהירות בכבודם של המובחרים שבעם

משה שבכל דור ודור

וזה מביא אותנו לנושא שלנו היום. כל מה שנאמר עד כה היה רק הקדמה - אמנם אלו הם דברים שחשובים מצד עצמם, אבל הם מהווים רק הקדמה לנושא שבו אני רוצה לעסוק היום. אני רוצה לדבר על הנושא של "המובחרים שבעם".

סיפור חטאה של מרים כנגד משה רבינו הינו בעל חשיבות מרובה עבורנו, כי הקב"ה מקנה לתלמידי החכמים שבכל דור ודור סמכות, שהיא כמעט שווה לזו של משה רבינו. בזמן התלמוד היה נהוג לכנות את חכמי

והתשובה היא, שהכח הזה שלו אנחנו קוראים "היצר הרע", מעוניין יותר מכל דבר אחר, להרחיק את היהודי משלמותו, מהצלחתו בחיים. ואם המון העם היהודי היו מושפעים על ידי מנהיגי התורה, הם היו רואים את האור. הם היו שבים לחיי תורה אמיתיים, להשקפות האמת. הם היו מתחילים לנצל נכון את חייהם, לעבוד על עצמם ולהשתנות.

אילו רק היהודי היה מעריך אל נכון את התלמיד חכם, את אברך הכולל, את הרב, הוא היה מתחבר אליו ונדבק בו, וחיייו היו משתנים. הוא היה מכיר באמת - שבני התורה הם אנשים כל כך חביבים, כל כך צנועים ונעימים. אם הוא היה מתקרב לתלמיד חכם ומתיידד אתו, זה היה מציל אותו; זה היה משנה את חייו, את חייהם של אשתו וילדיו, והכל היה נראה אחרת לגמרי.

ואת זה היצר הרע אינו מוכן לאפשר - זה מדי מסוכן לעסקים שלו, ולכן הוא מנסה תמיד להמציא לאדם סיבות לחשוב ולדבר בצורה שלילית כלפי תלמידי חכמים. מה עושה היצר הרע? הוא שולח ללא הרף קטרוג נגדם. הוא מעלה חשדות; קנאה וגאווה ועין הרע. והוא עושה עבודה טובה ביותר. אם נחשוב קצת על הנושא, נבחין שבמידה רבה נפלנו קרבן ליצר הרע, וקנינו את מרכולתו.

הכל בשביל הכסף

כולם הרי "יודעים" שהרבנים - אלו עם הזקן - מעוניינים רק בכסף. הקונסרבטיביים והרפורמים, להם לא אכפת כלל וכלל מכסף. רק אותו רב ירא שמים מאיזו שכונה צפופה ועניה - זה שהיה משתכר ב-\$10 לשבוע; זו היתה משכורתו הקבועה - כולם ידעו שהוא החמדן הגדול ביותר.

פעם הגיעו קבוצה של יהודים מעדה מסוימת לבית הכנסת שלי. הם ביקשו שאבוא לדבר אצלם, לקבוע שיעור בבית הכנסת שלהם, אבל אמרתי להם: "מדוע שלא תבואו לבית הכנסת שלי? מוטב שאדבר אליכם בסביבה הטבעית שלי".

אז נאמר לי שכן, הם ישמחו לבוא לבית הכנסת, אלא שהם קצת חוששים; הם חושדים בי שאני מנסה לכבול אותם ולהפוך אותם לחברי בית הכנסת כדי להוציא מהם כסף. הם הרי חשבו אותי לתלמיד חכם - כנראה שכך נראיתי בעיניהם - ואם כן, בוודאי שכל מה שמעניין אותי זה כסף.

זה דבר טיפשי ביותר, אבל זהו היצר הרע בפעולה. מדוע לאחרונה, כאשר ניסו לייצר סקנדל בנוגע לשיבות, כשדיברו אודות כך שראשי הישיבות לוקחים כספים ממשלתיים, היו כל כך הרבה יהודים שומרי תורה ומצוות

אירע לה? "וְהָיָה מְרִים מִצְרַעַת כְּשֶׁלֶג... וְתִסְגַּר מְרִים מְחוּץ לַמַּחֲנֶה". וכך גם קורת. קורת היה תלמיד חכם גדול ועובד ה', אבל הוא אבד. מדוע פתחה האדמה את פיה ובלעה את קורת? משום שקורת פתח את פיו ודיבר נגד משה. הוא אבד לנצח משום שפתח את פיו!

אל תפתחו את הפה! גם כיום האדמה פותחת את פיה ובולעת אנשים. אנשים רבים נבלעים אלי קבר בגיל מוקדם בגלל שפתחו את הפה. וגרוע מכך - רבים נבלעים אל הגיהנם בדיוק כמו קורת.

המקצוע של היצר הרע

אל נא תחשבו שמיותר לדבר על הנושא הזה - זה בכלל לא מיותר. וזאת עקב סיבה מסוימת, סיבה רוחנית מסוימת, בשם 'היצר הרע'. המלאך, הכוח הרוחני הזה שהקב"ה ברא, הוא עסוק. עסוק ביותר.

החפץ חיים זיע"א שואל את השאלה הבאה. בספר קהלת, היצר הרע נקרא "כסיל", והשאלה היא - מדוע הוא נקרא כך? לכאורה זהו שם מוזר עבור היצר הרע, שהרי הוא רחוק מאוד מלהיות כסיל. האמת היא שהוא חכם ביותר.

אומר החפץ חיים, שכל אדם קרוי על שם משלו היד שלו. חשבונאי הוא אדם שמנהל חשבונות, הבנאי בונה והשופט שופט. והיצר הרע מכסיל אנשים. הוא נקרא "כסיל", כי זה מה שהוא עושה לאחרים - הופך אותם לכסילים.

כך אומר החפץ חיים. תפקידו של היצר הרע הוא להפוך אותך לשוטה, לכסיל. מטרתו אינה רק להכשיל אותך בעבירה כזו או אחרת, אלא לערפל את העניינים השונים ולתעתע בך, ולהביא אותך לידי מחשבות ודיבורים טיפשיים ביותר.

הקמפיין הגדול

אכן, זהו נושא גדול מכדי שנוכל להקיף אותו בשיחה אחת - אם תצאו לרחוב תגלו שזהו נושא גדול ביותר. הרחוב מלא בכסילים - אבל היום אנחנו ממוקדים בשבב קטן מתוך מלאכתו של היצר הרע - היבט אחד של הקמפיין שלו. אחד ההישגים הגדולים ביותר של היצר הרע נקרא 'קטרוג תלמידי חכמים' - לבזות ולהשפיל את חכמי התורה ולמצוא בהם פגמים. זוהי הגדולה ביותר מבין מזימותיו של היצר הרע.

קביעה זו עלולה להישמע לכם מוזר. היתכן שזהו אחד ההישגים הגדולים שאליהם חותר היצר הרע? האם אין דברים חשובים בהרבה, עבירות גדולות בהרבה, שניתן להכשיל בהן בני אדם?

בואו נהיה מעשיים

זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים

התורה מצווה עלינו לזכור את מה שאירע למרים בפרשת השבוע כאשר דיברה נגד משה רבינו. אדם שמדבר בגנותו של בן ישראל, פועל נגד שני היסודות הגדולים של התורה. ראשית, הוא מכחיש את נוכחותו של השי"ת - כי אילו היה חש את נוכחות ה', הוא בוודאי לא היה חוטא. ושנית, הוא מכחיש את גדולתו של היהודי שכנגדו הוא מדבר. אבל עד כמה שלדבר בגנותו של יהודי אחר הוא דבר נורא, הרי שלדבר נגד "משה" - התלמיד חכם בדורנו, הוא גרוע בהרבה.

השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר להיזהר זהירות יתירה בדיבורנו, במשך שעה אחת ביום. בנוסף, בלי נדר נקפיד בכל יום לומר פעם אחת דבר של שבח על תלמיד חכם מסוים, או על תלמידי חכמים באופן כללי.

שאלה:

עד כמה רחוק צריך ללכת למען השלום?

תשובה:

עד קצה העולם. צריך לעשות הכל למען השלום, כי שלום פירושו שאתה מתקן ומשלים את מידותיך.

"כל ענייני העולם הגה הם נסיונות לאדם" (מסילת ישרים פ"א). האשה מנסה את הבעל, והבעל מנסה את האשה. הם נבראו כדי לנסות אחד את השני. כמובן שאין לחפש אשה שתנסה אותך מדי הרבה, ואין לחפש בעל שיהווה נסיון גדול מיד עבורך. אולם ברגע שאתם נשואים, קבלו החלטה נחרצת - שזוהי המצוה שלי, זהו הנסיון שלי. זה העולם-הזה והעולם-הבא שלי.

אתם לא תפסידו מכך. אדם שאינו מתרגז, חי חיים ארוכים יותר. החליטי החלטה נחרצת, שלא משנה מה, את נשואה למשוגע הזה, וזהו. אבל אל תאמרי לו את זה, אל תאמרי לה את זה, אבל ככה זה צריך להיות. עליכם להשתדל במשך כל חייכם לחיות בשלום עם הזולת. שניכם הרי משוגעים. זו האמת. הוא חושב שהוא הצליח להטעות אותה, אבל גם היא הטעתה אותו. כשהם התחתנו, הם הטעו אחד את השני.

תמשיך לנסות ולהטעות את אשתך כל חיך. תגרום לה לחשוב שאתה אדם נחמד. תני לבעלך לחשוב שאת אשה נחמדה. נסו ככל יכולתכם להטעות את השני.

שפתחו את הפה? רק בגלל שהיצר הרע עובד קשה עליהם.

חטוף ואכול

אתם יודעים כיצד עלינו להגיב לדברים כאלה? לשתוק. אנחנו צריכים לשתוק. ולמען האמת, זה לא כל כך פשוט. לי מותר לדבר כי איני קשור לשום מוסד שהוא, ואני אומר לכם בכנות שאני לא חושב שהם עושים משהו לא בסדר בכך שהם משתמשים בתקציבים הממשלתיים כפי שהם עושים.

אילו רק הייתם יודעים מה קורה בחוץ. כשאני עובר בשכונות אחרות של מגזרים שונים ומשונים, אני רואה שם כל מיני אגודות ומוסדות למיניהם - כמאה במספר, עם כל מיני שמות: "האגודה לנוער דינמי", "האגודה לקידום הנוער", "האגודה לקידום האזרחות וכו' - ובפנים יושבים בטלנים עם רגלים על השולחן. הם לא עושים דבר, אבל הם סוחטים מהממשלה סכומים הזויים. זה הכסף שלי ושליך. הממשלה מנתבת את הכסף שלנו לכל מיני בטלנים ממינים שונים ומשונים, בכל רחבי המדינה. לא רק לבטלנים. הממשלה שולחת כספים אל מעבר לים לכל מיני מטרות מטופשות. סכומים עצומים של כספים מתבזבזים סתם כך. אין לכם מושג כמה כסף מתחלק בגלל פוליטיקאים, נוכלים. המדינה כולה נמצאת בטרור של בזבז כספים.

אז אם המציאות היתה כזו שאף אחד אינו מקבל כסף בחינם, ומישהו פתאום הולך וחוטף לו משהו, היינו אומרים: "אחחח! זה לא בסדר!" אבל כולם חוטפים, אז למה שגם אנחנו לא נחטוף עבור מטרות טובות? זה הכסף שלנו. אנחנו אלה שמרוויחים את הכסף, אז מדוע שחלקיק קטן מהכסף לא יגיע אלינו? וכי הכסף אמור ללכת רק לפושעים ובטלנים?

זכותכם לחלוק עלי - אבל המינימום הוא לא לומר מילה. לשתוק. אני לא מגנה את מי שעושה כן. אני מגנה את אלה שמגנים. כל מי שפותח את הפה, עלול להיכוות. היזהרו בגחלתן!

כפי שאמרנו בהתחלה, כל מה שאמרנו כאן נכון לכל יהודי. לפתוח את הפה נגד יהודי זו רמיסת התורה, רמיסת היסוד הגדול של "כל ישראל בני מלכים הם". אתה רומס את הבנים של השי"ת! אבל פרשת השבוע מלמדת אותנו הרבה מעבר לכך; מרים לימדה אותנו שעלינו להיזהר פי אלף מלדבר נגד המובחרים שבעם. והלימוד החשוב ביותר הוא: לא לפתוח את הפה! החרישו!

שבת שלום ומבורך!